

**IL-KISBIET MIT-TAGĦLIM TAL-#ILIJET
TAL-MALTI
LIVELL 7 - IS-SEBA' SENA
ROTTA 1**

It-taħdit fil-ħajja ta' kuljum, it-tħaddim tal-grammatika u l-letteratura.

1	Nitkellem ċar, ninstema' u ninftiehem tajjeb bi pronunzja tajba, vuċi ċara u għolja, ton, ġesti u espressjonijiet xierqa b'mod li s-semmiegħ jifhem u jsegwi bla tbatija.
2	Nieħu sehem f'taħdit fejn nagħmilha ta' ħaddieħor jew ħaġa oħra, ngħidu aħna, meta nipparteċipa fi produzzjonijiet fuq il-palk bħal reċti, mima u kuncerti f'sitwazzjonijiet fittizji u mhux, bħal meta mmur nixtri, naqta' l-biljetti għal xi post ta' divertiment, nimmagina li jien kamera tar-ritratti, u l-bqija.
3	Nagħmel talbiet u mistoqsijiet xierqa biex nikseb it-tagħrif meħtieġ f'kuntasti varji tal-ħajja ta' kuljum billi nuża registri ta' taħdit formali, edukat u pulit, bħal ngħidu aħna, biex nikseb informazzjoni storika fuq post prominenti fir-raħal/belt tiegħi jew tagħrif bijografiku għal xi intervista.
4	Nitkellem u nipprezenta quddiem udjenza, waħdi jew m'oħrajn, bl-għajjnuna ta' rizorsi teknoloġiċi, digitali, stampati u oħrajn, wara li tkun saret riċerka; tagħrif interessanti fuq avvenimenti u elementi ewlenin li jsawru l-kultura u l-identità Maltija bħall-ikel, il-festi, ix-xogħlijiet u s-snaġġa' tal-bieraħ u llum, l-ambjent, l-istorja u l-legġendi.
5	Ngħid xi nħoss u nagħti l-fehmiet tiegħi fuq it-temi, il-karattri, l-iżvilupp, l-ambjent u ż-żmien li fih isseħħ il-ġrajja letterarja (poeżija, kanzunetta, storja, ħrafa, legġenda,) jew fattwali li naqra/nisma'.
6	Nagħraf l-alliterazzjoni, ir-rima u l-onomatopea f'testi letterarji u mhumiex, ngħid kif jolqtuni u nagħti eżempji oħra tagħhom.
7	Nagħraf il-personifikazzjonijiet u s-similitudnijiet f'testi letterarji u mhumiex, ngħid kif jolqtuni u nagħti eżempji oħra tagħhom.
8	Inħaddem lingwaġġ matematiku, xjentifiku u teknoloġiku fit-taħdit tiegħi ta' kuljum meta nirreferi għan-numri, il-forom, il-kejl, il-piż, l-elementi, il-boxxla, iż-żmien u l-ħin.
9	Insegwi d-diskussjoni li tkun għaddejja, anke meta jintużaw mezzi teknoloġiċi fiha, inqabel u nagħti l-opinjoni tiegħi fuq l-ideat li nisma', nifhem x'ħareġ mid-diskussjoni u meta meħtieġ inwettagħ dak li jkun ġie maqbul.

Is-smiġħ fil-ħajja ta' kuljum, it-tħaddim tal-grammatika u l-letteratura

1	Nifhem u nwieġeb għamliet differenti ta' mistoqsijiet li jsiruli fuq ħwejjeg li naf, f'kuntesti u sitwazzjonijiet differenti.
2	Niddistingwi sewwa mit-ton, il-vuċi u l-ġesti, il-messaġġ fl-irrakkontar ta' stejjer, qari ta' poeziji, reċti, aħbarijiet, diskorsi formali u informali, u kuntesti oħra.
3	Nifhem istruzzjonijiet li nisma' u li jagħtini xi ħadd bl-użu tal-forom differenti tal-imperattiv, fosthom espressjonijiet idjomatiċi f'kuntesti differenti fil-ħajja ta' kuljum, kemm fil-pożittiv kif ukoll fin-negattiv, bħal Iftaħ il-bieb, Twaħħalx bil-kolla, La tisraqx, Qatt ma għandkom tagħmluha ma' min hu aġar minnkom, Oqgħod b'seba' għajnejn u moħħok hemm, u l-bqija.
4	Nisma' u nifhem avviż jew gabra ta' avviżi bil-fomm u minn mezzi teknoloġiċi marbutin kemm mal-ħajja tiegħi ta' kuljum kif ukoll ma' dik tal-komunità li ngħix fiha, avviżi li jkun fihom id-dati, ħinijiet u dettalji oħra ewlenin, bħal avviż fuq ġurnata sportiva fl-iskola, kors tal-kompjuter organizzat mill-Kunsill Lokali, oġġett jew pet mitluf u l-bqija.
5	Nisma', insegwi u nifhem reklami fuq oġġetti u postijiet, fosthom dawk li mhux daqshekk midħla tagħhom, bħal reklami ta' prodotti u servizzi.
6	Nifhem u nirreagixxi bil-fomm, bil-kitba jew bil-ġesti għal testi li nisma' fil-ħajja ta' kuljum u letterarji, u nqabbilhom mal-esperjenzi tiegħi tal-ħajja ta' kuljum.
7	Nisma' u nsegwi kanzunetti u poeziji, u nislet minnhom waħdi s-sugġett u nqabblu u ninterpretah skont u mal-esperjenzi tiegħi.
8	Insegwi u nifhem il-plott, il-karattri u l-isfond ta' testi u rappreżentazzjonijiet bħal reċta, film, storja, drammi u l-bqija.

Il-qari fil-ħajja ta' kuljum, it-tħaddim tal-grammatika u l-letteratura

1	Naqra bis-sens, b'lehen ċar, b'ritmu mexxej u b'kunfidenza, ġeneri differenti ta' kitba ta' bosta kittieba, f'qalbi, waħdi, fis-skiet, għall-gost, quddiem ħaddieħor, ma' oħrajn, ngħidu aħna, poeziji, novelli, artikli f'gazzetti jew rivisti, stejjer tal-biza', tad-daħk, mistħajja, stejjer ta' vera, bijografiji, u l-bqija.
2	Dak li naqra nifhmu, ngħarblu, niffirma opinjoni dwaru u nesprimiha, inwieġeb mistoqsijiet diretti u inferenzjali.
3	Nagħzel x'naqra skont il-gosti u l-informazzjoni li nkun neħtieġ billi nħares lejn it-titli, il-werrej, il-kapitli, l-istampi/xbihat/illustrazzjonijiet, l-indiċi u l-bqija, ngħidu aħna, meta nfittex il-kotba f'librerija jew meta nfittex informazzjoni f'xi enciklopedija, u l-bqija.
4	Nagħraf jekk kitba tkunx mistħajja jew realistika, nara x'messaġġ irid iwassal l-awtur, kif il-messaġġ jolqot lill-qarrejja, inqabel dak li naqra mal-esperjenzi tiegħi, nirrifletti fuq il-kuntest li fih saret il-kitba, u l-bqija.*
5	Nislet minn dak li naqra l-punti ewlenin billi nidentifika l-kliem, il-frazzjonijiet u s-sentenzi l-aktar importanti.
6	Nagħraf li ġeneri differenti ta' kitba għandhom funzjonijiet differenti, ngħidu aħna, jirrakuntaw, jiddeskrivu, jgħarrfu, jgħallmu, jagħtu gost, idaħħku, jispjegaw, jirreklamaw, ibigħu, jesprimu sentiment, u l-bqija.
7	Ninqeda sew bid-dizzjunarji u bit-teżawri tal-Malti biex infittex il-kliem li ma nkunx naf xi jfisser, kif jinkiteb, kif jingħad jew kif jinqara, fi kliem ieħor infittex skont l-ordni alfabetiku, mhux biss billi nħares lejn l-ewwel ittra, imma wkoll lejn l-ittri li jsegwuha u billi nfittex skont l-għerq jew il-forma ewlenija tal-kelma.
8	Naqra u nagħti kas tal-intonazzjoni billi nsegwi sewwa s-sinjali tal-puntegġjatura bħal l-ittri kapitali, is-sing, l-aċċent grafiku, il-punt, iż-żewġ punti, il-virgola, il-virgoletti, il-kursiv, il-puntini, il-parentesi, is-sinjal tal-mistoqsija, is-sinjal esklamattiv u iż-żewġ punti.

Il-kitba fil-ħajja ta' kuljum, it-tħaddim grammatikali fiha u l-letteratura

1	Nippjana waħdi l-ideat u norganizzahom billi fost oħrajn ninseg għanqbuta ta' ħsibijiet, mappa kuncettwali, tpingija, lista u l-bqija u minnhom infassal abbozzi għal kitbieti skont għanijiet speċifiċi.
2	Inqassam il-kitba tiegħi f'paragrafi ta' qisien differenti u norbothom flimkien skont il-mixja tal-ideat.
3	Nikteb kepxins koncizi għal ritratti, stampi, komiks, cartoons u l-bqija u fihom nuri li fhimt il-messaġġ jew il-ġrajja storika jew attwali li jkunu qed juru.
4	Nikteb u nippubblika avvizi, anke bl-għajnuna ta' stampi u/jew ritratti, ta' madwar 50 kelma biex jinqraw quddiem udjenza.
5	Nikteb rakkont ta' bejn 140 u 200 kelma fuq stampa jew sett ta' stampi, cartoons, u l-bqija.
6	Nikteb messaġġi, stedinet u ittri ta' għamliet differenti ta' madwar 50 kelma lil sħabi u lil dawg li jiġu minni.
7	Inżomm fi djarju/journal il-ġrajjiel l-iktar importanti tal-ġurnata u nagħti l-opinjoni tiegħi fuqhom.
8	Fil-kitba tiegħi nuża kemm sentenzi sempliċi kif ukoll komposti bl-użu ta' kliem u espressjonijiet għaqqieda bħall-kongunzjonijiet.
9	Nikteb istruzzjonijiet, proċessi u direzzjonijiet ta' madwar 50 kelma f'kuntesti li jien midħla tagħhom bħal menus sempliċi u riċetti li jkunu jinkludu l-ingredjenti li għandi nuża u l-metodu tas-sajran.
10	Nikteb mill-bidu jew inkompli djalogi mibdija fuq temi varji ta' bejn 140 u 200 kelma.
11	Nippreżenta t-testi finali tiegħi ċari, puliti u bla żbalji tas-sintassi, tal-morfoloġija u l-grammatika, tal-ortografija u tal-puntegġjatura.